

УДК 070.449.7

ДОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ НОРМ У ГАЗЕТНИХ ТЕКСТАХ

Тяпкіна Н.І.

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

У статті уточнюється розуміння інформаційної норми редагування під час редакторського аналізу тексту. Дотримання інформаційної норми редагування журналістських текстів окреслено у зв'язку з реалізацією властивостей журналістської інформації.

Ключові слова: *інформаційна норма, газетний текст, редакторський аналіз, факт, властивості журналістської інформації.*

Постановка проблеми. Перше, що повинен контролювати редактор під час редакторського аналізу журналістського тексту, це дотримання інформаційних норм. Але, на жаль, аналізовані норми редагування досліджені й зафіксовані не в повному обсязі. На відміну від логічних та лінгвістичних норм, у фаховій довідковій та навчальній літературі немає вичерпних переліків вимог, якими повинен керуватися редактор, аналізуючи саме інформаційну норму. На сьогодні це питання вітчизняними науковцями розкрито фрагментарно, що і обумовлює актуальність дослідження. На думку З. Партика дотримання цих норм «полягає в тому, щоб: а) повідомити реципієнтам лише нову для них інформацію; б) привести кількість інформації, поданої в повідомленні автором, у відповідність із можливістю реципієнтів її сприйняти; в) повідомити реципієнтам лише цінну для них інформацію; г) скомпресувати інформацію повідомлення» [1, с. 123]. У зв'язку з цим дотримання інформаційних норм редагування пов'язується з проблемами доступності, новизни, цінності журналістських текстів.

Мета роботи – проаналізувати дотримання інформаційних норм у зв'язку з реалізацією властивостей інформації. *Завданнями дослідження* є з'ясувати чинники дотримання інформаційної норми в газетному тексті; схарактеризувати методику роботи редактора над виявленням порушень інформаційних норм редагування.

Інформація – поняття досить широке, бо пронизує усі сфери людської діяльності, слугує провідником знань та думок, є інструментом спілкування, взаєморозуміння та співробітництва, утвердження стереотипів мислення та поведінки, і використовується у різних сферах людської діяльності. Журналістика та теорія редагування в розуміння цього терміна вносять своє значення, що пов'язує інформацію з новими знаннями, які отримує споживач (суб'єкт) у результаті сприйняття і переробки певних відомостей.

Журналістську інформацію, без сумніву, можна подати різними способами. Варіанти повідомлень, що відповідають вимогам суспільства, вважають нормативними, і саме з них виділяється норма. Норма – це параметр, список, шаблон, структура (модель) чи положення, які в оптимальних повідомленнях служать для вираження компонентів їх структури [1, с. 83]; «загальноприйнята

засада, установка, правило, визнаний обов'язковим порядок, установлена міра, кількість чогось тощо» [2, с. 286].

У вітчизняній літературі загальні та конкретні норми з редагування описав З. Партико. До загальних норм науковець відносить такі постулати: повідомлення обов'язково повинно містити нову для реципієнта інформацію, визначену модальність, повинно бути адаптоване до часу, місця і ситуації, в яких його сприйматиме реципієнт; автор повинен використовувати мову й значення слів, відомі реципієнтам; повідомлення повинно бути адаптоване до тезауруса реципієнта; у ньому повинні бути реалізовані механізми сприймання інформації та дотримані норми, прийняті в конкретний час у конкретному суспільстві; будь-яку загальну (постулат) чи конкретну норму можна порушити, якщо це веде до поставленої мети. Конкретними нормами редагування дослідник називає – композиційні, логічні, лінгвістичні, юридичні тощо [1, с. 84-85]. На нашу думку, інформаційні норми редагування об'єднують перелік загальних постулатів до редакторського аналізу тексту.

Інформаційна норма редагування – це норма, що визначає якість та форму подання інформації для подальшого її сприйняття реципієнтом. При першому читанні, аналізуючи текст, редактор оцінює якість журналістської інформації. Щодо якості інформацію необхідно класифікувати на реальну, нереальну (псевдореальну й ірреальну) та невизначену [3, с. 67]. Журналістська інформація – це лише реальна інформація, вона буває істинною та хибною. У суспільстві найвище ціниться істинна інформація, яка задовольняє права аудиторії на отримання правдивої інформації. Достовірність – головна властивість журналістської інформації, її рисами є повнота, достатність, точність та відповідність дійсності. До властивостей інформації, вияв яких контролює редактор, аналізуючи дотримання інформаційної норми, відноситься також доступність та зрозумілість.

Інформація повинна адекватно сприйматися аудиторією. Для цього необхідно враховувати інтереси й соціальну приналежність слухачів, рівень їхньої освіти та вік. Прикладом невдалого подання інформації, що порушує інформаційну норму є газетний текст «Звіт про виконання бюджету за 2010 рік» (Запорізька правда, 02.04.2011), який обтяжено цифрами: *«Протягом 2010 року до загального фонду обласного бюджету надійшло 660,8 млн грн., що становить 103,5 % до річного плану. Приріст до 2009 року склав 16,5 %, або 93,8 млн грн. Перевиконано план із усіх основних податків, окрім:*

- податку на прибуток підприємств і організацій, що належать до комунальної власності (недовиконання 77 тис. грн.). На недовиконання вплинуло зменшення надходжень податку від низки підприємств комунальної власності;

- з плати за державну реєстрацію, окрім плати за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності (недовиконання 0,7 тис. грн.), пов'язане із зменшенням зареєстрованих місцевих об'єднань громадян на обласному рівні.

До спеціального фонду обласного бюджету протягом 2010 року надійшло 143,2 млн грн., що становить 123,5% до річного плану. У порівнянні з 2009 роком надходження збільшилися на 25,7 млн грн., або на 21,9 %».

На думку І. Лубковича, журналіст може досягнути максимального ефекту, якщо його текст зрозуміють повністю: і викладені висновки, і вибудовану на них головну авторську думку, і факти, і слова, за допомогою яких висловлює думки. Нерозуміння одного з

перелічених компонентів неминуче впливає на ефективність сприйняття [4, с. 68]. Доступність виявляється через зрозумілість, тобто читабельність. Порушити її може і невдала композиція, наприклад, стаття «ЗНУ – енергоефективний університет» («Запорізький університет» – <http://web.znu.edu.ua/gazeta>). Газетні тексти не повинні на лексичному та синтаксичному рівні бути складними. Незрозуміла лексика та складні синтаксичні конструкції призводять до важкості сприйняття.

Найбільш важливими, значимими для сприйняття є такі показники: об'єктивність, оперативність, компетентність, актуальність і доступність. Ці якості повинні лежати в основі медійної інформації, відповідно, визначати роботу журналіста при зборі, обробці та подачі повідомлень та роботу редактора під час редакторського аналізу тексту.

У журналістиці інформація – «повідомлення про факти, події, явища, відомості про когось або щось, характеризується злободенністю, точністю, правдивістю, лаконічністю, систематизованим добром фактів» [5, с. 45]. Факти реальної або соціальної дійсності при редакторському аналізі журналістського тексту знаходять своє відображення в темі, яка є основою змісту твору. «Фактологічне забезпечення твору є матеріальною основою для утворення теми. Розробка теми власне й пов'язана з вибором фактів, утворенням фактологічної системи твору, а також розташуванням фактів (розробкою композиції)» [6, с. 175]. І саме тема журналістського тексту пов'язується з новизною інформації, що лежить в основі дотримання інформаційних норм редагування. Новизна інформації – це її загальна властивість, яка визначає величину тієї частини повідомлення, що відсутня в банку інформації реципієнта [3, с. 78].

У журналістиці під фактом розуміється реальне явище або подія, те, що сталося насправді [5, с. 86]. Теорія редагування значно розширила це поняття. Адже редактор, аналізуючи інформаційні норми, несе відповідальність за точність матеріалу загалом і кожного окремого елемента зокрема. «Має значення не лише сама новина, але й те, що її в дійсності супроводжує, формує тло: приклад, подія, ім'я, дата, цифра, що згадується в тексті. Все це має працювати на розкриття теми й бути істинним» [7, с. 47]. Отже, дотримати інформаційну норму – це, насамперед, визнати твір довершеним із фактичного боку. Разом з цим редактор повинен усвідомлювати відносний характер якості фактів: правдивість, достовірність факту, типовість, значимість, точність, правильність, логіка їх відбору – речі відносні. «Тому, з одного боку, редактор не повинен бути категоричним в оцінці фактів, якщо відносно тих фактів він не має знань і позиції; з другого боку, редактор повинен відстоювати факти (їхнє тлумачення, право на використання у матеріалі), коли редактор має чітку позицію відносно певного кола фактів» [6, с. 176].

У теорії редагування визначено прийоми перевірки, що допомагають знаходити в тексті фактичні неточності та помилки [6, с.175-185; 7, с. 47-59; 8, с. 117-118]. До таких прийомів відносять – звірення факту з авторитетним джерелом (галузеві енциклопедії, енциклопедичні словники, офіційні видання Держкомстату України, офіційні сайти міністерств та відомств тощо), цілеспрямований аналіз контексту щодо істинності або хибності відомостей (нескладні підрахунки), офіційне підтвердження інформації науковими інститутами, підприємствами, організаціями, експертами та ін. компетентними органами.

Аналізуючи дотримання інформаційних норм, редактор повинен знати:

- а) повідомлення завжди й за будь-яких умов повинні ґрунтуватися на важливих, реальних, а не вигаданих відомостях (факти, дані, знання);
- б) інформація має бути доступною для сприйняття;
- в) у тексті мають бути чітко витримані і композиційні, і логічні, і лінгвістичні норми викладу матеріалу; зрозуміло й логічно викладений матеріал – запорука його читабельності;
- г) газетні тексти мають бути цікавими, тобто задовольняти індивідуальні інтереси читачів.

Список літератури

1. Партико З. Загальне редагування: нормативні основи: [навчальний посібник] / З. Партико. – Львів: Афіша, 2006. – 416 с.
2. Івченко А. Тлумачний словник української мови / А. Івченко. – Харків: Фоліо, 2002. – 540 с.
3. Партико З. Теорія масової інформації та комунікації / З. Партико. – Львів: ПАІС, 2008. – 290 с.
4. Лубкович И. Местная печать: проблемы повышения эффективности / И. Лубкович. – Львов: ВАН СД, 1989. – 151 с.
5. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті / Ю. Бідзіля. – Ужгород: Закарпаття, 2007. – 224 с.
6. Різун В. Літературне редагування: підручник / В.В. Різун. – Київ: Либідь, 1996. – 240 с.
7. Порпуліт О. Редакторський практикум / О. Порпуліт. – Одеса: Чорномор'я, 2009. – 240 с.
8. Капелюшний А.О. Редагування в засобах масової інформації: навчальний посібник / А.О. Капелюшний. – Львів: ПАІС, 2005. – 304с.

Тяпкина Н.И. Соблюдение информационных норм в газетных текстах // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.96-99.

В статье рассматривается понимание информационной нормы редактирования во время редакторского анализа текста. Соблюдение информационной нормы редактирования журналистских текстов проанализировано в связи с реализацией свойств журналистской информации.

Ключевые слова: *информационная норма, газетный текст, редакторский анализ, факт, свойства журналистской информации.*

Tyapkina N.I. Abiding information norms in newspaper texts // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social comunicatios». – 2011. – V.24 (63). – №4. Part 1. – P.96-99.

The article clarifies the understanding of informational norms of editing during text editorial analysis. Abiding information norms of journalistic texts editing described in connection with manifestation of the properties of journalistic information.

Key words: *informational norm, newspaper text, editorial analysis, the fact, the properties of journalistic information.*

Поступила до редакції 18.07.2011 р.